

lahko rečemo, da je namen dosežen v precejšnji meri — kar je bilo Marjanoviću tem lažje storiti, ker se je sam skoraj od prvih početkov udeleževal vseh akcij mlajše naprednjaške hrvaške generacije. Knjižici je dodan še članek *Hrvati i Talijani*, ki je pretiskan iz Crvene Hrvatske l. 1903. in se tiče dogodkov v dalmatinskem saboru, nastalih baš povodom izpremembe hrvaške politike vsled narodnega pokreta l. 1903.

Dermota.

Kuhač Franjo: Vatroslav Lisinski i njegovo doba. Prilog za poviest hrvatskoga preporoda. Drugo popunjeno izdanje. Sa slikom Vatroslava Lisinskoga. U Zagrebu. Izdala „Matica Hrvatska“ 1904. — Vzemite knjigo v roko, čitajte in slišali boste „ilirske“, pesmi „ilirskega“ zanosa, „ilirske“ vzhičenosti! To vam poje vse, vse pesni in vse komponuje . . . sam Gaj stoji tam in snuje napeve; Vukotinović mu reče: „Lahko bi bilo napjev izmisliti, da se razumijemo u note i u generalbas, ali kako ćemo mi naturalistički pjevači melodiju komponovati?“ — „E, pa kako radi narod,“ odvratil Gaj, „zar on se razumije u generalbas ili sam ga ja umio, kada sam komponovao „Još Hrvatska“?“

Tem naturalistovskim pevcem in komponistom Gajevega kroga gre velika hvala: trdnjavo tuje umetnosti so navalili s hrvatskim besedilom in posnemanjem narodnih popevk. Iz njih vrst se je izkristaliziral prvi ilirski umetni skladatelj, Vatroslav Lisinski (1819—1854); njegov pomen je v tem, da je umel besede Gajeve: „Braćo i domorodci, temelj smo udarili hrvatskoj glasbi i pravac joj naznačili: neka se crpe iz naroda ili neka se ono, što se nova stvari, stvari u duhu našega puka, ali ne tako prosto i naivno kao što puk, već gospodski, fino i po pravilima umjetnosti i estetike; tada ćemo doći do onoga, što drugi narodi ne imaju: do prave narodne muzike.“

In tako se je zgodilo, da smo „Iliri“ v narodni glasbi prehiteli vse druge Slované; zakaj niti Rusi, niti Čehi niti Poljaki še niso mislili o kakí slovanski umetniški glasbi, ko je že ilirski svet odmeval od umetno uporabljenih motivov narodnih pesmi in se je 4. aprila 1846. l. igrala v zagrebškem gledališču opera Lisinskega „Ljubav i zloba“, prva izvorna hrvatska opera.

Valovje, ki ga je zbudil ilirski glasbeni pokret u Zagrebu, je doseglo tudi Srbe in nas Slovence. „Braća Slovenci u Koruškoj, Štajerskoj i Kranjskoj lotiše se posla te slijedjahu Hrvate; tako Matija Majer, J. Fleišman, Kamilo Mašek, G. Riharja (?), Miroslav Vilhar, Benjamin Ipavac i drugi.“

Ako moramo mi Slovenci že radi tega spoštovati ime Lisinskega, nam je blizu še tudi po svojem pokolenju: oče Vatroslava Lisinskega (Andrej Fuchs) se je v početku 19. veka preselil iz Novega mesta v Zagreb, kjer se je potem bavil z mesarskim obrtom in gospodarstvom.

A kako bi moglo nedostajati v kolu prijateljev ilirske glasbe onega Slovenca, ki je najgloblje pojmlil temelje narodnega preporoda, slavca-pevca Stanka Vraza? In zares, odlično se je udeležil ta idealni mož tudi našega glasbenega preporoda.

Zbrala se je l. 1840. akademična mladež na Griču (sedaj Strossmayerjevem šetališču) ter je v zboru od stotine grl izvajala popevke stare in nove: oduševljenje je bilo o tej priliki toliko, da je bil ves Zagreb kakor vzbunjen; pod okni odlične gospode so se glasile podoknice. To je bil začetek prvega hrvatskega pevskega in glasbenega društva in v njem je bil poleg Slovenca Dičtricha tudi Stanko Vraz.

Vraz je recenziral glasbene predstave ter jim skladal pesmi prigodnice. In Vraz je v nevarni dobi rešil Lisinskega narodni glasbi. Ko je l. 1847. prišel Lisinski v Prago, so tamošnji glasbeni krogi obžalovali njegovo „smiešnu misao, da postane

slavenskim glazbotvorce. Profesori njegovi odvrtili bi ga bili možda umah s početka od te tobože lude nakane, da nije u tom poslu posredavao slavni naš pjesnik i pisac Stanko Vraz, koji je dalje vidio nego svi tadašnji praški glazbenici, odgojeni po komandi i u duhu njemačkom.*

Verno je poslušal Vraz slovenske pesmi in melodije ne le svojega rodnega kraja, marveč cele Slovenije. Sam si je na note del slovenske narodne melodije ter jih je do l. 1844. imel že do 400. Ne motimo se, ako trdimo, da se je baš po njegovem vplivu na Hrvatskem udomačilo toliko slovenskih narodnih pesmi. Lisinski sam je 1852. l. uglasbil „Slovenske pučke pjesme“ (Popotnik pridem čez goro. — Tam na placi v jedni gasi. — Pridi, Gorenjc. — Od straže Hrvaške. — Fanti se zbirajo. — Zjutra se stanem). — Bil je pač Vraz za ilirsko dobo poseobljena vzajemnost slovensko-hrvatska.

O petdesetletnici smrti Lisinskega in o svoji sedemdesetletnici je pri „Matici Hrvatski“ slavni glasbenik Kuhač priredil in popolnil to svojo knjigo o Lisinskem, ki je prvič izšla l. 1877.

Slovinci častimo spomin Lisinskega in čestitamo Kuhaču. Kdor želi videti žive slike in časov našega preporoda, naj čita Kuhačevo knjigo!

Dr. Fran Ilešič.

U sumraku, drama u četiri čina, napisao Fran Hrčić. Samobor, 1905. Tiskara Eugena Košaka. O tem dramatičnem delu še izpregovorimo. Cena knjigi, ki se dobiva po vseh knjigarnah, je 1 K 60 h.

Gerhart Hauptman: Utopljeno Zvono. To dramsko bajko v petih činih je iz nemškega na srbski jezik prevedel R. I. Odavić (Belgrad, državna štamparija kraljevine Srbije, 1905.) Prevod, ki obsega 169 strani v osmerki, stane 2 K.

Dr. Fran Ilešič.

Novi akordi. IV. letnik, štev. 4. in 5. (januar in marec 1905). V štirih svojih moških zborih, oziroma čveterospevih: „V samotah“, „Zlata doba“, „Prošnja“ in „Oreh“ podaje Emil Adamič lep plod svojega razvijajočega se glasbenega nadarjenja. Zborne te skladbe so zanimive, glasi se v njih krepak značaj in pa moški temperament, ki je prost vsake sladkobnosti in ki ravno zato prijetno uzadovoljuje. Plesen zbor je dr. Gustava Ipavca moški zbor „Na plesu“, srečno zakrožen po primerni svoji melodiki in veseli ritmiki. Med zборе umetniško višje stopnje je šteti dr. Gojmira Kreka mešani zbor „Kanglica“; peti ga bodo morali pač le izbrani zbori, katerim se nudi v tej skladbi virtuozna koncertna točka, ki bode prijetno uzadovoljila tudi po svoji ljubeznivi invenciji. Isti skladatelj nadaljuje v svojem „Eremitu“ svoj klavirski ciklus „K Böcklinovim slikam“, Jos. Procházka pa je pričel z dvema točkama „Promenada“ in „Valse“ priobčevati svoj klavirski ciklus „Karneval“. O vrlinah Procházkove muze ni treba govoriti, znana je briljantnost in melodičnost njegovih s pravo umetniško roko pisanih skladb. Klavirsko skladbo lahkega sloga podaje dr. Benj. Ipavec v svoji „Gavoti“; ta skladatelj podaje še pesem „Iz gozda so ptice odplule“ za en glas in klavir. Za en glas in harmonij ali orgle je tudi Stanko Premrlova „Prošnja“, pesem, katere vznositi značaj je pošteno in toplo občuten.

Dr. Vl. Foerster.